

вимірювання артеріального тиску у всіх аптеках, які приймають участь у пілотному проекті. Вважаємо, на сьогодні, актуальним запровадження електронного реєстру хворих на гіпертонічну хворобу та електронного рецепту.

Несприятлива епідеміологічна ситуація, що скла-

лася в Україні щодо гіпертонічної хвороби і спричинених нею ускладнень, може бути суттєво виправлена, якщо вчасно виявити захворювання, переконати людину змінити спосіб життя та регулярно відвідувати лікаря і приймати рекомендовані ліки.

Список літератури

- Нетяженко В. Чи зможе державне регулювання цін на лікарські засоби протипертензії зробити їх доступними і покращити ситуацію? [Електронний ресурс] /Нетяженко В. //День. - 2012. - №134. - Режим доступу до газети: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo>.
- Богатирьова Р. Боротьба з артеріальною гіпертензією є посиленням завданям для України [Електронний ресурс] /Богатирьова Р. //Аптека. - 2012. - №840(19). - Режим доступу до газети: <http://www.apteka.ua/article/141372>.

Благун О.Д., Бобрук В.П., Котлінський І.В.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ ВНЕДРЕНИЯ ПИЛОТНОГО ПРОЕКТА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЦЕН НА ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ ЛИЦ С ГИПЕРТОНИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНЬЮ В ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Резюме. В статье приведен анализ организационно-экономических проблем относительно состояния отпуска лекарственных средств, включенных в пилотный проект, лицам, страдающим гипертонической болезнью, характерных для аптек в Винницкой области. Показано, что за период 01.01.2013 - 01.09.2013 количество субъектов хозяйственной деятельности, участвующих в пилотном проекте, растет и составляет 73,84%. Из них только 42,1% аптечных предприятий отпускают лекарственные средства с частичным возмещением с использованием компьютерных программ. На первом этапе внедрения пилотного проекта нами были выявлены незначительные недостатки, связанные с правилами выписывания рецепта, которые ликвидированы по состоянию на 1.09.2013 г. путем налаживания взаимосвязи врач - провизор - пациент. Кроме того, сделан вывод о необходимости активизации проведения информационной и санитарно-просветительской работы аптек и лечебно-профилактическими заведениями среди населения. Результатом проведенного исследования являются предложенные меры и рекомендации по улучшению и совершенствованию обеспечения больных гипертонической болезнью лекарственными средствами.

Ключевые слова: пилотный проект, гипертоническая болезнь, частичное возмещение, референтная цена, фармацевтическое законодательство.

Blagun O. D., Bobruk V. P., Kotlinsky I. V.

THE ANALYSIS OF MODERN ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF INTRODUCTION OF THE PILOT PROJECT OF STATE REGULATION OF THE PRICES OF MEDICINES FOR TREATMENT OF PERSONS WITH THE HYPERTENSIVE ILLNESS IN VINNYTSIA REGION

Summary. In article the analysis of organizational and economic problems concerning a condition of issue the medicines included in the pilot project, to the persons having a hypertensive illness, characteristic for drugstores is provided in Vinnytsia region. It is shown that for the period 01.01.2013 - 01.09.2013 the number of subjects of the economic activity participating in the pilot project, grows and makes 73,84%. From them only 42,1% of the pharmaceutical enterprises release medicines with partial compensation with use of computer programs. At the first stage of introduction of the pilot project we revealed the insignificant shortcomings connected with rules of invoicing of the recipe which are liquidated on 1.09.2013 by adjustment of interrelation the doctor - the pharmacist - the patient. Besides, the conclusion is drawn on need of activization of carrying out information and sanitary and educational work of drugstores and treatment-and-prophylactic institutions among the population. Result of the conducted research are the offered measures and recommendations about improvement and improvement of providing patients by a hypertensive illness by medicines.

Key words: pilot project, hypertensive illness, partial compensation, reference price, pharmaceutical legislation.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2013 р.

Благун Оксана Дмитрівна - ст. викладач кафедри фармації Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; (0432) 354491;

Бобрук Володимир Петрович - к.мед.н., доцент, зав. каф. фармації Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; (0432) 354491;

Котлінський І.В. - начальник Державної служби з лікарських засобів у Вінницькій області; (0432) 660351.

© Гуцол Л.П.

УДК: 614. 27 : 615. 015. 32

Гуцол Л.П.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗДРІБНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОМЕОПАТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ (НА ПРИКЛАДІ АПТЕКИ №12 КП "ФАРМАЦІЯ" М. КИЄВА)

Резюме. Проведено аналіз роздрібною реалізацією гомеопатичних лікарських засобів на базі аптеки № 12 КП "Фармація" м. Києва за період 2009-2012 рр. Виявлено випереджаюче зростання товарообігу гомеопатичних лікарських засобів по-

рівняно із загальним товарообігом аптеки, а також зменшення кількості реалізованих їх упаковок. Встановлено, що гомеопатичні лікарські засоби промислового виробництва характеризуються значно меншою економічною доступністю для хворих порівняно із пересічними лікарськими засобами.

Ключові слова: гомеопатичні лікарські засоби, аптека, роздрібна реалізація, товарообіг, кількість упаковок, ціна.

Вступ

В останні роки зацікавленість гомеопатичною фармацевтичною допомогою в Україні значно зросла. Гомеопатичні лікарські засоби (ГомЛЗ), як при монотерапії, так і в поєднанні з іншими гомеопатичними або алопатичними ЛЗ, мають високу ефективність при лікуванні багатьох хвороб [Серебряков, 2003; Песонина, 2007; Мощич, 2013]. Тому забезпечення доступності хворих до ГомЛЗ є однією з актуальних проблем в охороні здоров'я.

Гомеопатичну фармацевтичну допомогу здійснюють в основному гомеопатичні аптеки. В науковій літературі наявні поодинокі публікації, які стосуються аналізу господарської діяльності таких аптек. Зокрема, вивчено споживання ГомЛЗ населенням як основи формування асортиментної політики аптечного закладу [Корвякова, 2002]. Проаналізовано обсяг реалізації в натуральному і вартісному виразі ГомЛЗ аптечного виготовлення [Песонина, 2007]. Опрацьовано також моделі управління асортиментом ГомЛЗ, що дозволяє забезпечити зростання їх реалізації та підвищення економічної значущості для аптечних організацій [Проценко, 2009].

Водночас аналіз результатів зазначених досліджень показав, що питання господарської діяльності гомеопатичних аптек не знайшли належного висвітлення.

Метою цієї роботи було виявлення тенденції реалізації ГомЛЗ на рівні окремої аптеки, а також аналіз цінової кон'юнктури ГомЛЗ на фармацевтичному ринку України.

Матеріали та методи

Об'єктом дослідження була господарська діяльність аптеки №12 КП "Фармація" м. Києва за період 2009-2012 рр., предметом дослідження -- маркетингові аспекти роздрібною реалізації ГомЛЗ. У процесі досліджень використовувався економіко-статистичний метод.

Вибір аптеки №12 ґрунтувався на тому, що це перша гомеопатична аптека в Україні, яка була відкрита в Києві в 1835 р. на базі Києво-Печерської аптеки Ейсмана [Еженедельник Аптека, 2005; Богук, 2010].

Результати. Обговорення

Як видно з даних таблиці 1, у 2010 р. порівняно з попереднім роком загальний товарообіг аптеки зріс на 11,0%, в 2011 р. - зменшився на 15,0%, а в 2012 р. - зріс на 50,4%. При цьому базисний темп приросту склав 42,0%.

Щодо ГомЛЗ, то показники темпів приросту дорівнювали 6,7%, 47,6%, - 4,3% та 50,6% відповідно. Варто зазначити високу частку роздрібною реалізації ГомЛЗ у загальному товарообігу аптеки: 44,2%, 42,5%, 73,6%

та 46,9% за відповідні аналізовані роки.

Таким чином, в 2011 р. відбулося зростання реалізації ГомЛЗ на фоні зменшення загального товарообігу аптеки, що призвело до збільшення частки ГомЛЗ майже до трьох четвертих частини. Спостерігається випереджаюче зростання реалізації ГомЛЗ у порівнянні із загальним товарообігом аптеки (базисні темпи приросту 50,6% та 42,0% відповідно). Частка ГомЛЗ у загальному товарообігу наближається до половини.

Структурний аналіз обсягів продажів ГомЛЗ у вартісному виразі показав (табл. 2), що при зростанні реалізації ліків індивідуального виготовлення (від

368 554,74 грн. у 2009 р. до 527 913,62 грн. у 2012 р.) та внутрішньоаптечної заготовки (від 54 118,00 до 382 694,20 грн.) відбувалося зниження реалізації ГомЛЗ промислового виробництва (від 256 220,51 до 111 938,83 грн.).

При цьому частка реалізованих ГомЛЗ індивідуальної рецептури була в аналізованій період близькою половини товарообігу ГомЛЗ, внутрішньоаптечної заготовки зросла майже вп'ятеро (з 7,97% до 37,42%), ГомЛЗ промислового виробництва знизилась щонайменше утричі (від 37,74% до 10,95%).

У натуральному виразі спостерігалось зменшення загальної кількості реалізованих упаковок ГомЛЗ (від 80912 до 66569 одиниць). Зазначене відбулося внаслідок зниження реалізації індивідуальної рецептури (від 66650 до 46825 одиниць) та ГомЛЗ промислового виробництва (від 9450 до 1460 одиниць). Проте відбулося зростання реалізації внутрішньоаптечної заготовки (від 4812 до 18284 упаковок). Власне частка реалізованої індивідуальної рецептури зменшилась на 12% (від 82,37% до 70,34%), а ГомЛЗ промислового виробництва - щонайменше на 9% (від 11,68% до 2,19%). У свою чергу, відповідно зросла питома вага

Таблиця 1. Динаміка загального роздрібною товарообігу аптеки №12 та його складової - товарообігу ГомЛЗ.

Рік/темп приросту	Товарообіг		Частка товарообігу ГомЛЗ, %
	загалом роздрібний	т.ч. ГомЛЗ	
2009	1 535 321, 75 грн.	678 893,25 грн.	44,2
2010	1 704 837, 16 грн.	724 112,13 грн.	42,5
ланцюговий	11,0%	6,7%	
2011	1 449 524,82 грн.	1 068 812,73 грн.	73,7
ланцюговий	-15,0%	47,6%	
2012	2 180 369, 78 грн.	1 022 546,65 грн.	46,9
ланцюговий	50,4%	-4,3%	
базисний	42,0%	50,6%	

Таблиця 2. Динаміка товарообігу і кількості упаковок за групами ГомЛЗ.

	Рік							
	2009		2010		2011		2012	
Товарообіг								
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	грн.	%
Індивідуального виготовлення	368 554,74	54,29	432289,80	59,70	520 462,25	48,70	527 913,62	51,63
Внутрішньоаптечна заготовка, в т.ч.:	54 118,00	7,97	202734,05	28,00	439 300,50	41,10	382 694,20	37,42
- однокомпонентні	39 180,00	5,77	77720,00	10,74	9 0842,50	8,50	74 424,00	7,28
- багатокомпонентні	11 680,00	1,72	74580,00	10,30	286 519,75	26,81	247 611,20	24,21
- мазі	3 098,00	0,46	47524,05	6,56	55 194,39	5,16	56 749,00	5,55
- олії	160,00	0,02	2910,00	0,40	6 743,86	0,63	3 910,00	0,38
Промислового виробництва	25 6220,51	37,74	89088,28	12,30	109 049,98	10,20	111 938,83	10,95
Разом	678 893,25	100,0	724112,13	100,0	1068812,73	100,0	1022546,65	100,0
Упаковки								
	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%
Індивідуального виготовлення	66 650	82,37	65 344	80,73	56 887	68,67	46 825	70,34
Внутрішньоаптечна заготовка, в т.ч.:	4 812	5,95	14 059	17,37	24 485	29,57	18 284	27,47
- однокомпонентні	3 584	4,43	5 360	6,62	5 191	6,27	3 544	5,32
- багатокомпонентні	901	1,12	4 520	5,59	15 420	18,62	11 538	17,34
- мазі	311	0,38	3 942	4,87	3 446	4,16	2 995	4,50
- олії	16	0,02	237	0,29	428	0,52	207	0,31
Промислового виробництва	9 450	11,68	1 541	1,90	1 460	1,76	1 460	2,19
Разом	80 912	100,0	80 944	100,0	82 832	100,0	66 569	100,0

внутрішньоаптечної заготовки (від 5,95% до 27,47%). При цьому зріст товарообігу внутрішньоаптечної заготовки в грошовому і натуральному виразі відбувся, в основному, внаслідок збільшення реалізації багатокомпонентних ГомЛЗ (від 11680,00 грн. до 247611,20 грн. та від 901 до 11538 упаковок).

Ринковим показником, що відрізняється стійким вектором зміни, є середня роздрібна ціна однієї упаковки ЛЗ. Як видно з даних рисунку 1, вона впевнено зростала протягом аналізованого періоду. Причому, середня роздрібна ціна однієї упаковки ГомЛЗ промислового виробництва в досліджуваній аптеці була в 1,8 (2009 р.), 3,5 (2010 р.), 3,9 (2011 р.) та 3,6 (2012 р.) рази вищою від такої вартості пересічного (середньостатистичного) ЛЗ на фармацевтичному ринку.

Як видно з даних рисунку 2, динаміка темпів приросту середньої ціни ЛЗ характеризувалася такими тенденціями: для ГомЛЗ індивідуального виготовлення, пересічного ГомЛЗ в аптеці та пересічного ЛЗ на фармацевтичному ринку спостерігалось зростання цього показника у 2011 р. і спад у 2012 р.; для ГомЛЗ у вигляді внутрішньоаптечної заготовки відбувалося зниження темпів приросту середньої ціни протягом аналізованого періоду; для ГомЛЗ промислового виробництва цей показник суттєво зменшується.

На заключному етапі дослідження нами проаналізовано цінову кон'юнктуру ГомЛЗ. У результаті прове-

деного аналізу було встановлено (табл. 3), що досліджувані ЛЗ характеризуються широким діапазоном роздрібних цін у червні 2013 р.: від 14,82 до 255,59 грн. при середньому значенні - 69,72 грн. Застосувавши прийнятий в аналізі фармацевтичного ринку розподіл ЛЗ за трьома ціновими нішами [Аптечные продажи, 2010; Хмилевский, 2004] та середньозважені роздрібні ціни ГомЛЗ в Україні на червень 2013 р. [Компендиум], ми розрахували цінові ніші 171 присутнього на ринку ГомЛЗ.

Кількість асортиментних позицій ГомЛЗ у розрізі цінових ніш склали 194, оскільки аналіз проводився за усіма лікарськими дозами, які представлені виробниками. Встановлено, що дві третини ГомЛЗ (129) належать до високовартісної ніші - 66,5%. Середньовартісній ціновій ніші займають 65 ГомЛЗ (33,5%). Щодо низьковартісної ніші, то у ній ГомЛЗ відсутні. Отже, аналізовані ЛЗ було віднесено до двох із трьох ціно-

Таблиця 3. Розподіл ГомЛЗ за ціновими нішами ЛЗ (n=194).

Кількість асортиментних позицій ГомЛЗ	Цінова ніша		
	Низьковартісні	Середньовартісні	Високовартісні
	до 8,7 грн.	від 8,7 до 50,4 грн.	від 50,4 грн.
абс.	0	65	129
частка, %	0	33,5	66,5

вих ніш [Аптечные продажи, 2010].

Варто відмітити, що за даними літератури за перше півріччя 2013 р. частка реалізованих в Україні ЛЗ низьковартісної ніші становила 8% у грошовому та 49% у натуральному виразі, середньовартісної - 39% і 33% відповідно, високовартісної - 53% і 13% відповідно [Аптечные продажи, 2013].

Таким чином, ГомЛЗ промислового виробництва характеризуються значно меншою економічною доступністю для хворих порівняно з пересічними ЛЗ на фармацевтичному ринку. Завдяки аптечному виготовленню ГомЛЗ у вигляді ліків індивідуального виготовлення та внутрішньоаптечної заготовки середня вартість одного ГомЛЗ, відпущеного з аптеки, знижується. Вона у кожному із аналізованих періодів була меншою від середньої ціни одного пересічного ЛЗ на фармацевтичному ринку України.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. На підставі аналізу результатів господарської діяльності аптеки №12 КП "Фармація" м. Києва за період 2009-2012 рр. встановлено випереджаюче зростання реалізації ГомЛЗ у порівнянні із загальним товарообігом аптеки.

2. Визначено, що частка ГомЛЗ у загальному товарообігу аптеки наближається до половини. При цьому частка реалізованої індивідуальної рецептури була близькою половині товарообігу ГомЛЗ, внутрішньоаптечної заготовки зросла майже в'ятеро, а ГомЛЗ промислового виробництва знизилась щонайменше утричі.

Список літератури

Аптечные продажи в I полугодии 2013 г. Helicopter view [Электронный ресурс] //Еженедельник Аптека. - 2013. - № 900 (29). - Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/244284>
 Аптечные продажи в Украине: ноябрь 2009 г. [Электронный ресурс] //Еженедельник Аптека. - 2010. - №722(1). - Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/23358>

Богук Я.В. Самая гуманная аптека (история гомеопатических аптек Киева) / Я.В.Богук //Вестник гомеопатической медицины. - 2010. - №2. - С. 76-78.
 Компендиум - справочник лекарственных препаратов [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://compendium.com.ua/>
 Корвякова О.А. Теоретические и мето-

дические подходы к управлению лекарственным обеспечением гомеопатическими лекарственными средствами населения и учреждений здравоохранения (на примере Краснодарского края): автореф. дис. на соиск. уч. степ. д. фарм. н.: спец. 15.00.01 "Технология лекарств и организация фармацевтического дела" /Корвякова О.А. - Пятигорск,

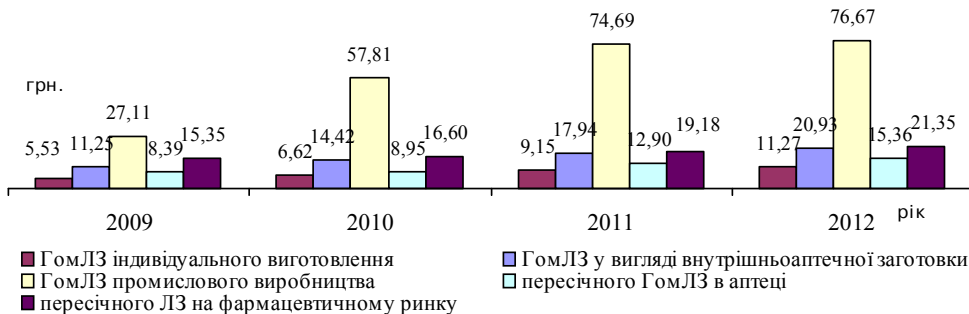

Рис. 1. Середня вартість однієї упаковки за групами ГомЛЗ.

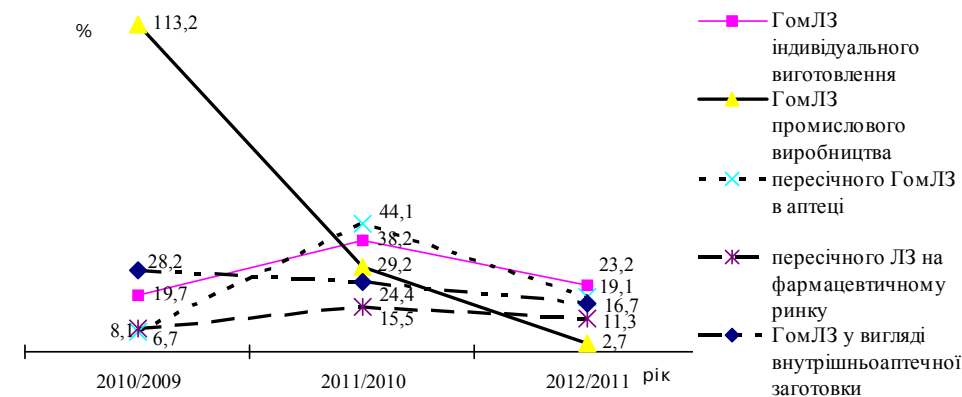

Рис. 2. Темпи приросту середньої вартості однієї упаковки за групами ГомЛЗ.

3. Показано, що мало місце зменшення загальної кількості реалізованих упаковок ГомЛЗ. Зазначене відбулося внаслідок уповільнення реалізації індивідуальної рецептури та ГомЛЗ промислового виробництва. Проте спостерігалось зростання реалізації внутрішньоаптечної заготовки.

4. Встановлено, що ГомЛЗ промислового виробництва характеризуються значно меншою економічною доступністю для хворих порівняно з пересічними ЛЗ на фармацевтичному ринку. Завдяки аптечному виготовленню ГомЛЗ у вигляді індивідуальних ЛЗ та внутрішньоаптечної заготовки середня вартість одного ГомЛЗ, відпущеного з аптеки, була меншою від середньої ціни одного пересічного ЛЗ на фармацевтичному ринку України.

Перспективою подальших розробок є опрацювання оптимальної стратегії діяльності аптеки №12 КП "Фармація" м. Києва щодо ГомЛЗ.

2002. - 46 с.
- Мошнич О. П. Гомеопатія - ефективна система терапії, профілактики і адаптації / Мошнич О. П. // Нетрадиційні методи лікування (натуропатія) з позицій доказової медицини : матеріали Наукового симпозиуму з міжнародною участю (м. Київ, 16 березня 2013 року). - Київ, 2013. - С. 52-54.
- Песонина С.П. Научное обоснование развития гомеопатической помощи населению российской федерации: автореф. дис. на соиск. уч. степ. д. мед. н.: спец. 14.00.33 "Общественное здоровье и здравоохранение" / С.П.Песонина. - Санкт-Петербург, 2007. - 42 с.
- Проценко Ю.В. Маркетинговые исследования регионального рынка гомеопатических лекарственных средств на примере Краснодарского края: автореф. дис. на соиск. уч. степ. к. фарм. н.: спец. 15.00.01 "Технология лекарств и организация фармацевтического дела" /Ю.В.Проценко. - Пятигорск, 2009. - 24 с.
- Серебряков С. Ассортимент гомеопрепаратов для лечения заболеваний органов пищеварения / С.Серебряков // Российские аптеки. -2003.-№7. - С.38-40.
- Хмилевский И. Занимайте свою нишу, господа... [Электронный ресурс] / И.Хмилевский //Еженедельник Аптека. - 2004. - №431(10). - Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/15109>
- Юбилей гомеопатической аптеки [Электронный ресурс] //Еженедельник Аптека. - 2005. - №514(43) - Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/2256>.

Гуцол Л.П.

СОСТОЯНИЕ И ОСОБЕННОСТИ РОЗНИЧНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ ГОМЕОПАТИЧЕСКИХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ (НА ПРИМЕРЕ АПТЕКИ №12 КП "ФАРМАЦИЯ" Г. КИЕВА)

Резюме. Проведен анализ розничной реализации гомеопатических лекарственных средств на базе аптеки №12 КП "Фармация" г. Киева за период 2009-2012 гг. Выявлен опережающий рост товарооборота гомеопатических лекарственных средств по сравнению с общим товарооборотом аптеки, а также уменьшение количества реализованных их упаковок. Установлено, что гомеопатические лекарственные средства промышленного производства характеризуются значительно меньшей экономической доступностью для больных по сравнению с обычными лекарственными средствами.

Ключевые слова: гомеопатические лекарственные средства, аптека, розничная реализация, товарооборот, количество упаковок, цена.

Hutsol L.P.

THE STATE AND FEATURES OF THE HOMEOPATHIC MEDICINES RETAIL (THE EXAMPLE OF HOMEOPATHIC PHARMACY №12 OF KYIV MUNICIPAL ENTERPRISE "PHARMACIA")

Summary. The homeopathic medicines retail in Homeopathic Pharmacy No12 of Kyiv Municipal Enterprise "Pharmacia" for the period from 2009 till 2012 has been analyzed. The accelerated growth of the homeopathic medicines turnover in comparison with the total turnover and the reducing number of their packages sold has been found. It is determined that homeopathic medicines of the industrial production are characterized by much lower economic affordability for patients in comparison with the conventional medicines.

Key words: homeopathic medicine, pharmacy, retail, turnover, number of packages, price.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2013р.

Гуцол Лариса Петрівна - к.мед.н., доцент, докторант кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; drhutsol@ukr.net.

©Рудава С.І.

УДК: 613.2: 008.1

Рудава С.І.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПОКРАЩЕННІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Резюме. У статті розглянуто стан та особливості харчування населення України, соціально-економічні умови його оптимального забезпечення в країні і вплив на покращення здоров'я.

Ключові слова: здоров'я, раціональне харчування, продукти харчування, захворюваність, тривалість життя, ефективність виробництва.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У формуванні та збереженні здоров'я, сприянні високій працездатності людини та активному її довголіттю важлива роль належить харчуванню. Воно має бути раціональним (розумним), повноцінним, з урахуванням віку людини, статі, характеру праці та інших особливостей. Як доведено світовим медичним досвідом і численними науковими дослідженнями, раціональне харчування є основою профілактики багатьох неінфекційних захворювань.

За оцінками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), рівень здоров'я людини на 50 відсотків залежить від соціально-економічних умов і способу життя, у тому числі - на 30 відсотків від харчування (Сміян, 2009). Незбалансована їжа - один із найважливіших факторів ризику при виникненні серцево-судинних захворювань, онкозахворювань, різних форм діабету, остеопорозів, карієсу, ожиріння, виснаження та інших патологічних станів.

В зв'язку з нераціональним харчуванням відбувається-